

Artà

PRENSA
CORONA

ANY III - NÚM. 24 - SEGONA ÈPOCA - PERIÒDIC INDEPENDENT D'INFORMACIÓ LOCAL - NOVEMBRE - DESEMBRE, 1987

FESTES NADALENQUES

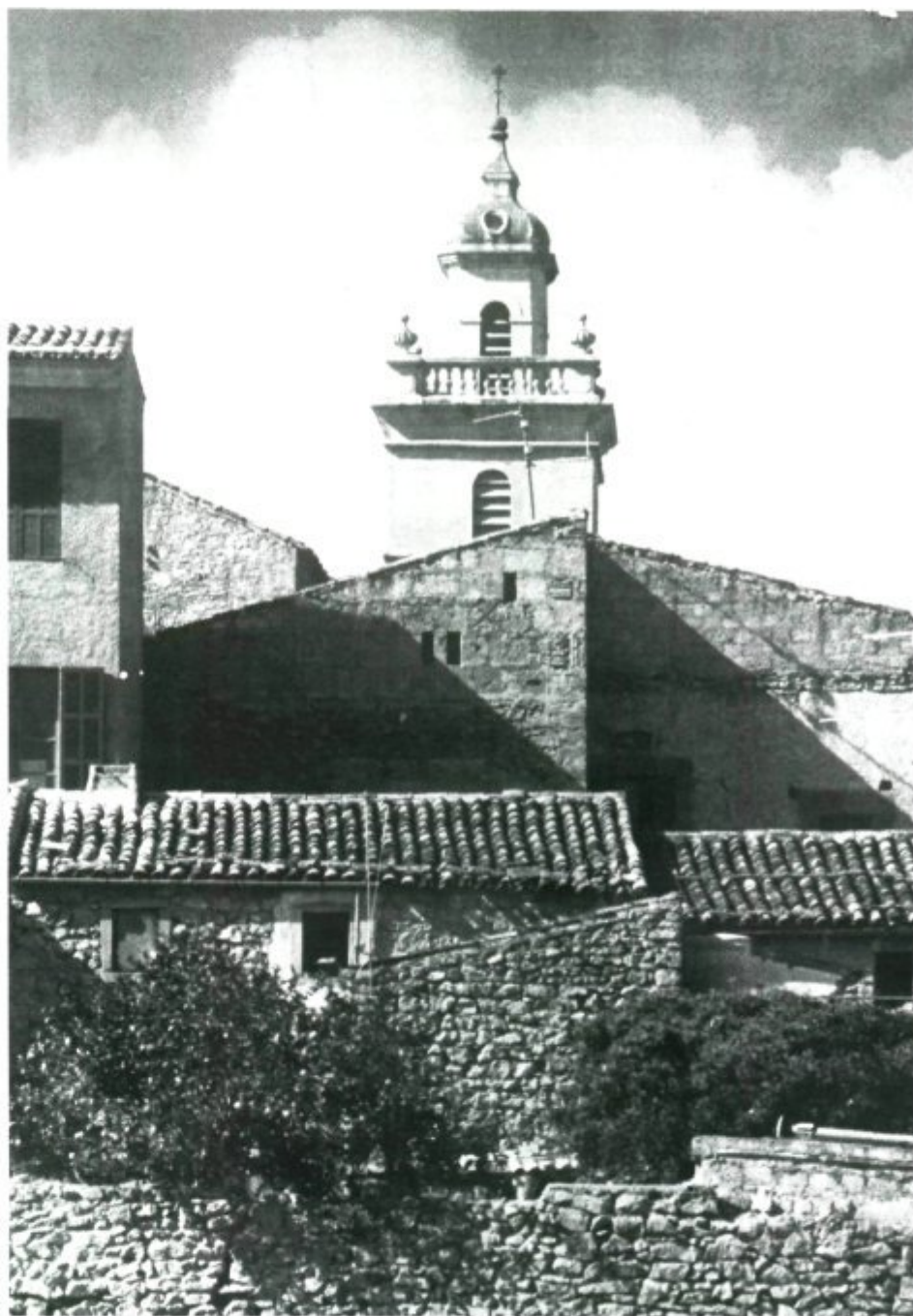
*Ja sent olor de torrons,
de neules i massapans,
de dàtils, anous i aglans,
d'indiots i de faisans,
de ximbombes i cançons.*

*De vint-i-cinc de desembre,
i des vespre de cap d'any,
des naixement d'un nou any,
entre singlots de xampany
i els bons desitjos de sempre.*

*De molts d'anys i bones festes...
Bon Nadal, Felç Any Nou...
i de tot aquell renou
i aquella gent que se mou
amb ses butxaques desfetes.*

*De vespres de foc i fum,
de celebracions paganes,
de divertir-te sens ganes
que ordena aquestes setmanes
sa societat de consum.*

*Idò ja som a Nadal;
tot és goig, ningú se queixa,
i a poca gent l'interessa
que un vespre així mos va néixer
un infantó en es Portal.*

BONES FESTES I BON ANY

Vet aquí un raconet, paradigma de la Vila d'Artà. Cases de pedra, teulades aràbigues i el campanar del Convent com una agulla, punyint un cel nuvolat, hivernenc i entranyable.

Us tornam a posar l'Artà en les vostres mans com un «cristma» nadalenc. Passau-les amb harmonia, i que el nou any vos dugui prosperitats.

Editorial

«Roda el món i torna el Born»

Heus aquí que rodant, rodant, tornam a esser a l'angúnia del 1987. No us asusti aquesta paraula. Angúnia vol dir lluita; vol dir lluitar per no morir. De fet és el que feim des del moment de néixer. Tots estam en permanent angúnia i ai del qui deixi d'estar-hi!

Així, l'Artà.

Amb l'ajut de tots tombam cap al vuitanta-vuit amb ànsies renovades d'un servici al poble. Cap dels motius que ens feren reparèixer han periclitat. Creim que el poble necessita la nostra veu, la nostra sinceritat per no morir, podrit dins l'engany i la hipocresia.

No veim caminar el nostre poble cap a metes enlairades; més tost es manipula una joventut i se li assenyalen objectius de misèria, i politiqueta de campanari.

Se'ns va prometre un Teatre i estam esperant. Enlloc de deixar lliure la creació i abonar el conreu artístic, es fa una política dirigista, migrada i llastimosa.

No es tenen en compte els beneficis que el poble podria obtenir d'una política que no estigués encara inspirada amb un 68, que és mort i ben mort. Confonen el progrés amb el lligar de mans, i l'ecologia amb posar parcs de bombers.

Per tant, som necessaris i pensam, amb la vostra ajuda, anar agonitzant tot l'any 1988. I cridar a favor de la Cultura en majúscules i del nostre poble, exposant-nos a esser proscrits, com de fet ho som.

Des d'ara pensam sortir cada mes el dia vint-i-cinc. Podeu demandar-nos-ho si així no ho feim.

Mentrestant passau aquestes festes, entranyablement familiars, en companyia dels qui us estimen i volen la vostra felicitat.

Com volem els qui feim l'Artà

Molts d'anys i aquest que no compt, com deien els nostres vells.

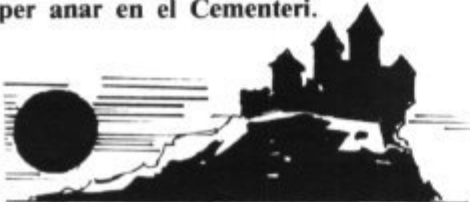
I fins al mes de Gener...

TENORIS I ROSARIS

Quan vénen els primers freds,
per novembre d'ordinari,
sa gent fa un extraordinari
i se'n va a comprar un rosari
de fruites i panellets.

I de misteri en misteri
se'n donen que ja és Tots Sants
i els morts, i compren els Rams
de lliris, clavells i estranys,
per anar en el Cementeri.

I fan missa funeral
perquè els que hi ha al Purgatori
puguin arribar a la glori;
(mentrestant fan el Tenori
en el Teatre Principal).

Ha plogut i ja hi ha fangs,
i es camp està ben banyat,
i més d'un que hi han anat
van dient que ja han trobat
un paner d'esclata-sangs.

I ja fan botifarrons...
ja pasten sa sobressada...
i per aquesta vegada
s'ha acabat sa pasterada,
que ja està bé de cançons.

ES PORQUERET

d'En PERE PUJOL

L'he trobat cloc-piu, arronsat a un garganyer amb cara d'ametles agres.

—Vas arrufat, porqueret de sa pellissa!

—No putes! Estic una mica indignat, però me passarà.

—No van bé ses coses?

—Mira si mos fan cas, que sa brigada deixa es poble com una patena. Ara el que fa al cas es que continuïn.

—Continuaran.

—Ja deus sebre que es meu «quefe» ha regalat una mare-de-Déu a Sa Residència que és una maravella. De pedra artanenca.

—Sí, qualque cosa he sentit a dir. A sa Residència han inaugurat una capelleta i un saló per a conferències i altres coses.

—Sols que m'entenguis. Idò bé, dins sa capelleta la mare-de-Déu d'en Perico...

—Aquest al·lot se mereix que es poble li faci cas.

—Es poble n'hi fa de cas. Són quatre exaltats que duen més comandera que un cabo d'esquadra, es qui li giren s'espatla.

—I an en Xerafi l'han espolsat fort aquest pic.

—Mira, es quatre *teatros* sense públic, que no les va a veure ni sa seva pròpia padrina, volen treballar en es Principal de Ciutat.

—Hala!

—Idò! Tè'n recordes de ses comèdies que feien a Can Mas? Eren aficionats, ells ho sabien i tenien gràcia. Aquests són més dolents que lo que tiren i se pensen esser professionals.

—I en Sebastià Serra?

—Aquest al·lot té s'especialitat d'espanyar allà on s'afica. De Teatre no entén res de res. Idò, hala! Vol fer una escola de teatre dins es Principal.

Sa «Brigada» s'ha possada a netejar.

—És lo mateix que dir que vol fer una escola de Pàrvuls a dins un *Quirófano* d'hospital, per fer metges.

—Estàs molt enterat, porqueret.

—No perquè guardi porcs som colló.

—Mira estiueja a S'Estanyol vol espanyar lo de Sa Canova. Sols va en es teatre un pic cada deu anys, vol espanyar el Principal.

—Bé, deixa-m'ho anar.

—Des que l'Artà va dir que es P.S.M. anava junt amb sos d'Euskudiko Esquerra...

—I que no era ver?

—I a més ho va escriure En Picarol. I vaja una picarolada més forta!

—Bé, deixa't anar de ciutat i tornem a la Vila.

—Pot haver-n'hi de groses.

—Què dius?

—Mira cap a La Sala.

—Res veig.

—Qui més mira manco veu.

—Es una margalida!

—Serà una Rosa?

—A una Rosa no li fan sí, no, sí, no... Ho veus?

—Res veig.

—Hala idò, bones festes.

—Bones festes per a tothom! Es d'esquerres, es de dretes i es progressistes.

Molts d'anys i molta salut!

I que l'any que ve me duguin en Es Collet!

S'escala de l'Església neta i llampant.

Sa Colònia de Sant Pere

Desde la última croniquilla de Octubre, puede decirse que no ha habido hechos relevantes que llamen con fuerza la atención, pero sí que ha llovido mucho desde entonces, y de todos es conocida la forma de indicar la antigüedad de un relato, diciendo: «ha llovido mucho desde entonces».

Pues bien, por haber caído mucha agua y refrescado el ambiente, ha quedado casi olvidada la pesca, dedicándose los aficionados, que suelen practicar las dos facetas, a la caza del tordo y busca de setas. Parece que no hay mucha abundancia de las dos cosas, pero al menos son el pretexto para madrugar y llenar los pulmones de aire puro con largos paseos de búsqueda en los bosques y «garrigas». En cuanto a los tordos, ha pasado ya a ser historia la contaminación atribuida a Sernobil.

Asociación a la Tercera Edad.—Profundo eco y satisfacciones causó la velada que tuvo lugar en el Local Social de la Colonia el 26 de Octubre. La Asociación de Artá fue la promotora del acto, durante el cual se desgranaron y aclararon malentendidos, que hacían que la coordinación entre las dos Asociaciones no fuera lo perfecta que convenía. Gracias a Dios se consiguió desliar el ovillo y sentar las bases para un perfecto entendimiento, que se considera necesario para colmar, en lo posible, los deseos de la mayoría bien intencionada.

Las Asociaciones de la Tercera Edad van consiguiendo el milagro de la revitalización de los mayores; les da alientos para olvidar que la vejez existe, animándoles a vivir el futuro en lugar de refugiarse en el pasado.

No hace mucho leí por enésima vez unos párrafos del discurso que el General Mac Arthur pronunció en el Waldorf Astoria de Nueva York, en ocasión del homenaje que sus amigos le ofrecieron con motivo de su 80 cum-

La Colonia desierta. La gente anda a la busca de «esclatasangs» y a la caza del tordo.

Mal tiempo en la mar y la costa desierta.

pleaños. Cito algunos párrafos, en los que trata de demostrar que se puede ser prácticamente joven aun teniendo muchos años. Dice así:

«La juventud no es exclusivamente una época de la vida, sino un estado de la mente. La juventud es un estado anímico, una cualidad de la imaginación, un vigor de las emociones, una frescura de los profundos resortes de la vida. Juventud significa una preponderancia temperamental del valor sobre la timidez, del ansia de aventuras por encima del amor a la comodidad.

Nadie es viejo por vivir meramente un número determinado de años. La gente se vuelve vieja sólo cuando deserta de sus ideales. Los años pueden arrugar la piel, pero la pérdida de interés arruga el alma. La preocupación, la duda, la desconfianza en si mismo, el temor y la desesperación, esos son los largos... largos años que inclinan la cabeza y el espíritu hacia el polvo.

Cualesquiera que sean los años, en el corazón de cada ser humano se halla el amor a la maravilla, el animoso desafío a los acontecimientos, el inquebrantable deseo infantil por lo que será el futuro y la alegría del juego de la vida. Uno es tan joven como su fe y tan viejo como su duda; tan joven como su confianza en si mismo y tan viejo como sus temores; tan joven como su esperanza y tan viejo como su desesperación. Centrada en cada corazón humano existe una caja de resonancia; mientras ella reciba los mensajes de belleza, esperanza, alegría y valor, es uno joven.

Cuando esos cables caen, y su corazón se cubre con las nieves del pesimismo y el hielo del cinismo, entonces y sólo entonces, se ha vuelto uno viejo.

Sigamos la Filosofía de Mac Arthur y tratemos, con las Asociaciones de la Tercera Edad, de conservar sin deterioro esa caja de resonancia albergada en nuestros corazones, y cambiemos la idea de Tercera Edad en una de prolongada juventud.

JOSE CANTO PLANISI

Colonia de San Pedro, Noviembre de 1987

MATEO FERRER

**Carpintería Metálica
y Cristalería**

Taller: Carrer de Ciutat, 74
Particular: Na Caragol, 4
Tel. 56 24 82
ARTÀ (Mallorca)

Carnisseria Ca'n Rafel

ESPECIALITAT
LLANGONISSA I BOTIFARRONS
ESTIL PAGÈS

Carrer Santa Catalina, 20
Telèfon 56 22 36
ARTÀ (Mallorca)

ARTANENCs

NCF

Nom: JAUME SANCHO GILI «CORB».

Data de naixement: 16 gener 1946 a Artà.

Domicili: C/. Es Canyar, 27. Pont d'Inca Nou (Marratxí).

Casat amb Catalina Ferrer Llaneras, tenen un fill de nom Miquel.

Ocupació: Celador de la Seguretat Social, amb destí a Son Dureta.

Relació amb el poble: Molt freqüent, cada setmana sol venir i es relaciona amb els seus amics i amb els familiars.

Aficions: Els esports en general i el futbol amb particular. Conversar amb els amics i sobretot escoltar música.

Nom: LLORENÇ RAYO PALOU.

Data naixament: 27 juny 1919.

Domicili: C/. Guillem Galmés, 10, 2.º, 3.ª

Casat amb Maria Santandreu, tenen 1 filla, na Maria, llicenciada en llengües, professora de l'Institut de Manacor.

Ocupació: Pensionista.

Relació amb el poble: Molta. Tots els caps de setmana i l'estiu senser, els passa a la finca de Sa Corbaia. Col·labora com a músic amb el grup Esclafits i Castanyetes. Manté contactes amb els artanencs que acudeixen a la tertúlia de la plaça Major de Ciutat, en Jaume Jaumí, en Tomeu Llaneras Bolló, en Miquel Llodrà Massot, etc. Com podeu veure a la foto se conserva jove i ple de vitalitat.

PARLAR BÉ
POC COSTA

EL TEATRE

El mot *teatre* («teatro» és, obviament, un barbarisme) designa una amalgama de conceptes. Teatre és, primerament, un edifici, un local o qualsevol espai que tenguí les funcions dramàtiques com a objectiu primordial; teatre, finalment, és el conjunt d'espectadors que assisteixen a l'acte. És també l'ofici d'un actor, la curolla d'un afeccionat i la conducta de qui, àdhuc fora dels escenaris, pretén impressionar-nos amb els seus gestos efectistes. Extensivament, s'aplica a molt diversos àmbits: zones de campanyes bèl·liques o d'accions espectaculars i, ben mirat, el món sencer, com a escenari grotesc de la vida, on, pentura inadvertidament, som els farsaires d'una tragicomèdia quasi absurda, coixos de front, com diria un elet, que fantasiegen al volt de la lluna entre castells empiris i quimeres que no duen enlloc.

Les expressades aplicacions del concepte primitiu revelen, si més no, el pregon interès de la comunitat lingüística per les manifestacions dramàtiques. I és que un fenomen tan heterogeni —i simple, a la vegada—, per on circulen a *regna solta* (no «a rienda suelta») expressions tan antagoniques com la hilaritat i l'angúnia, amb una gamma copiosa a l'entremig, ha d'interessar tothom d'una manera viva. Per això, no és estrany que traspuï a les tertúlies i converses, com un assumpte habitual. Parlem-ne, doncs, sense restriccions ni *complexos* (i, per des-

comptat, fora «complejos»). Però no hi seria de més emprar un vocabulari correcte (no se'n diu «emplear»), amb formes que s'adiguin amb la idoneïtat de la llengua pròpia, lluny dels perniciosos servilismes que solem adoptar.

L'estrena d'una obra de teatre (no cal dir-ne «estreno») suposa un veritable mèrit. Qualsevol *posada* en escena (no «posta») culmina un procés de *muntatge* (no «montatge») summament seriós. Hi ha, de fet, una labor feixuga per la monotonia dels *assaigs* («ensais» és incorrecte) i per la concurrència de múltiples elements que han de funcionar amb una harmonia completa: els llums de prosceni o la *bateria* (no «candilejas»), els *reflectors* (no «focos») i altres elements lúcids, les bambolines, el teler amb els decorats, la megafonia i tots els efectes sonors, la disposició de l'escenari i un seguit de causes coincidents, mentre *es desenvolupa* o *es desplega* (no «se desrolla») l'acció dramàtica.

Un esforç tan diligent i encomiable té com a punt de mira la comunicació amb el públic, anomenat, en un to d'ironia, el *respectable* (no «respetable»). Homes i dones de teatre actuen ineludiblement per a la galeria, per impressionar l'espectador i captar-se'l a través de l'obra. La *graderia* estibada (no el «graderio»), la sala atapeïda, les *llotges* (no diguem «els palcos») totalment curulles, els *seients* ocupats (no val a dir «asientos») i, en suma, la inenarrable sensació de *plena* (alerta a «lleno») són, d'entrada, un excel·lent auguri per a una representació lluida. I si, com a final apoteòsic, la sala prorromp en vives, mamballetes i altres expressions d'*aplaudiment* (encara que no siguin «aplausos»), les *taules* (no «tables»), els bastidors, els camerinos i l'orquestra sentiran l'agraïment del públic i no plandran les hores invertides en una corona triomfal.

I nosaltres en podríem fer de testimonis declarant-ne la nostra complaença amb total encert i mesura, tant en el fons com en la forma. Ho acabariem de confitar.

JOAN ESCANELLAS I LLINÀS

p'en LAU

MIQUEL COCA PAYERAS,

Catedràtic de Dret Civil, Vice-rector de la Universitat de les Balears

Jo coneixia en Miquel Coca tan sols per referències i confés que aquesta vegada me vaig equivocar de cap a peus, en lloc d'entrevistar un personatge adust i encarat me vaig trobar amb una persona senzilla, amatent i riolera. Es temps me va passar molt aviat. Veieu el que me va contar.

Com saps, sa meva família, per part de mumare prové d'Artà. Es meu padrí Miquel era molt conegut, fins i tot dins sa Facultat de Barcelona me parlaren d'ell. Jo sempre m'he sentit vinculat en es poble, d'al·lot el recorreguerem tot, anàvem a jugar a qualsevol indret. Tenc gravades a sa memòria escenes inesborrables... la de l'amo en Pere Claret, per exemple, fent de selleter, jo disfrutava escoltant-lo. També a Don Llorenç Pujamunt s'apotecari. Sempre m'ha agradat conversar amb sa gent d'edat, sa seva conversa està plena d'atractius. He passat moltes hores per dins sa matança de Can Balaguer, es nostres parents i amb l'amo en Ramon Rumbante que era s'emitter de ses Hortes. Es meu germà Toni i jo jugàvem amb en Jaume Cafè, amb en Llorens de ses Pastores, amb n'Andreu Rumbante... de més gran ja me vaig relacionar amb un grupet de seminaristes que acudien a's poble en temps de vacances, eren en Fausto, en Biel Palou, en Climent Claret, en Jaume Corb... on precisament a ca seva vaig veure es primer magnetòfon. Després vaig formar part d'es grup «Es Falcons», amb sos Jaumes Morey, Sureda i Alzina, mos reunim en aquell pis sense acabar. En s'estiu potjàrem tota sa comarca artanenca.

Estudii a Sant Francesc i... mira casualitat, tres catedràtics de sa Facultat de Dret provenim precisament de Sant Francesc, i el Degà de Filosofia en Cela. En realitat, jo volia ser periodista... amb un amic creàrem una revisteta d'anar per casa. Més

envant vaig col·laborar també amb sa revista «Cort», publicant qualque treball en es «Bellpuig», qualque entrevista sobretot. A Radio Popular feia crítica de toros. Tot això ho feia amb molt de delit, però, com que en aquell temps no existia encara sa carrera de periodista diguem universitària, mumpare me va convèncer per fer-ne primer una i una volta acabada matricular-me a Periodisme. Curs Dret a Barcelona amb tanta sort que en es final me concediren premi extraordinari de llicenciatura, lo que me va obrir ses portes per quedar-mi de professor. Faig es doctorat a Itàlia on hi estic dos anys i de retorn guany ses oposicions a càtedra. Me cas a Lleida amb una també professora de s'Universitat per finalment venir destinats tots dos a sa de Palma. Tenim dos infants, en Pau i n'Ivó que són es nostre orgull, com és natural.

A Barcelona no havia tengut ocasió de tractar amb artanencs, un des pocs va ésser en Miquel Mestre «Moló» i això, d'un mode esporàdic i... és curiós, a ses hores més imprevistes i en es llocs més estranys. Quant a deixebles tampoc abunden, en Miquel Servera des forn, na Margalida Tous Ferrer, un fill d'en Josep Melià, un altre d'en Joan Artigues de Son Assopa i pocs més que ara recordi. Sempre mir ses fitxes dets alumnes i m'alegra trobar-ne qualcun d'Artà. Ja fa 12 anys que me dedic exlucssivament a s'ensenyança, 5 d'ells a Mallorca, procedesc d'una Universitat molt massificada, amb nombrosos grups dins un mateix curs i exercir a Mallorca ha representat per mí, fins i tot en certa manera, un descans. Als futurs estudiants de Dret els aconsell que s'hi dediquin amb entusiasme, se tracta d'una carrera amb un ventall molt ample de sortides i això fa, que si bé no compta amb uns coneixements específics i estigui plan-

SAUNA - PISCINA - TENIS - SOUVENIRS

Restaurantes / Bar

Club Casa Naval

Bodas, Banquetes, Comida mallorquina

BETLEM

Colonia de San Pedro

ARTÀ, MALLORCA

Teléfono 58 90 12

PER A QUEDAR SATISFET
PEIX FRESC - CARN DE PRIMERA
I NA PILAR A SA CUINA!

Carrer Leonor Servera
Devora Es Moll

CALA RATJADA

CONVERSA TIRADA

tejada en termes molt generals, si s'aprofita es temps, en acabar s'està en condicions d'emprendre amb èxit tasques més elevades. Sempre se troba una sortida.

Pel que fa a's nous sistemes d'estudis encara no podem opinar, sembla que no se multiplicaran ses titulacions. Se pretén que hi hagi una sola llicenciatura, amb un títol mitjà de Diplomant en es 3 anys, que servirà per opositar a certs cossos de s'Administració, fer de Procurador, o casos semblants. Aquest assumpte, donat es meu càrrec de Vice-rector, m'ha fet viatjar amb una certa freqüència a Madrid. Se volen equiparar es títols espanyols amb sos des Mercat Comú quan devers el 92 s'estengui sa lliure professionalització per tota Europa i pretenim, com se sol dir, que no mos agafi amb sos calçons desfets. Si no estam ben preparats patirem una invasió d'estrangers que mos desocuparan.

Com a passatemps, llegesc molt i faig una mica d'esport, no tant com voldria. Per cert, que allà pel 62 amb en Climent Claret i es meu germà Toni muntàrem sa primera pista de tennis a Artà, en es campet de Sa Clotta, damunt s'encimentat que se va fer per a jugar a bàsquet... Actualment venim bastant an es poble perquè mos estam arreglant sa caseta de Ses Hortes on pensam passar-hi es caps de setmana i ets estius. Allò m'estira i jo voldria reproduir en es meus fills aquelles vivències que tant m'alegraren i que pens que a ells també els beneficiarà, pesen molt els records de la infantesa...

Sa conversa va continuar, però ses limitacions d'espai m'obliguen a deixar-ho en aquest punt. S'ha fet ja entradeta de fosca. Ell té altres feines, el telèfon no ha deixat de sonar. Aplec les notes i m'en vaig content i satisfet. Hem fruit parlant del nostre poble.

PARA PSICOLOGIA

LA RADIESTESIA Y LAS CASAS DE CANCER

Las zonas de perturbación geológicas ejercen su influencia nefasta negativa. Las radiaciones telúricas están en armonía con el cáncer.

El doctor Manfred Cury declara que el operado de cáncer necesita después de la operación una cama completamente libre de irradiaciones patógenas. La radiación ionizante es hasta hoy la única causa de cáncer conocida y mundialmente reconocida.

Cada persona al nacer viene al mundo con una predisposición a cierta enfermedad, uno se contagia más fácilmente a la tuberculosis, otro a enfermedades circulatorias, otros al cáncer.

En toda la superficie del planeta y en cualquier dirección se encuentran zonas de perturbación iónica, campos de fuerza ondas telúricas, en las grandes ciudades es donde existen normalmente grandes extensiones de ondas telúricas, yo personalmente las he percibido con gran intensidad cuanto más grande es la concentración humana, también en los pueblos aunque la contaminación atmosférica sea menos densa, también existen núcleos de gran potencia telúrica se ha comprobado científicamente con sensibles aparatos detectores, donde existen campos de cruce de ondas telúricas, es donde la persona propensa a cierta enfermedad, se contagia y las antidefensas del organismo dejan de luchar contra las células invasoras. Podría detallar infinidad de ejemplos, no obstante para no producir una psicosis general, respecto a muchas personas que sufren de ciertas dolencias crónicas, sólo daré un pequeño resumen de los nefastos efectos de dichas radiaciones nocivas. Las personas que trabajan sobre una zona de cruce de campo de forma o radiaciones telúricas propensa a cierta enfermedad, empiezan a sentir síntomas de cansancio, nerviosismo, dolores de cabeza que con el tiempo se va desarrollando cierta enfermedad crónica que ni la medicina oficial ha podido solucionar.

Las personas que tienen la cama emplazada sobre un cruce de ondas telúricas se impregnan de estas radiaciones, su descanso en la cama les resulta fatigoso por las mañanas tienen

la impresión de haber dormido mal, teniendo dolor de cabeza u otras molestias, les cuesta conciliar el sueño, pero cuando abandonan la cama y se ponen a trabajar normalmente la fatiga y el dolor de cabeza desaparecen, se ha comprobado miles de casos con sólo cambiar unos metros la cama de lugar, las molestias han desaparecido. Sería muy conveniente que la humanidad fuese consciente de los peligros de las radiaciones nocivas, y que antes de hacerse su nueva casa hiciera estudiar el terreno por un Radiestesista en la materia, recomiendo a las personas que tengan enfermedades crónicas que les hagan un estudio de sus habitaciones donde trabajan o tienen su dormitorio, se muchas casas en mi pueblo que si hicieran un estudio de dichas influencias gozarían de mejor salud o quizá no tendrían un desenlace angustioso ya que el cáncer siempre se desarrolla en zonas de cruce de ondas telúricas.

MIGUEL MOREY

Malas vibraciones, ondas telúricas malignas. Hasta la vegetación las padece.

per BERNAT CIFRE

CALA TORTA ¿excursió dreta?

—Idò, cansats de tanta eixida tramuntanenca, enguany tirarem cap a Xaloc...

Diumenge, 17 d'Agost de 1986. La nau «Delfín Negro» ha omplert la seva closca i els seus seients amb una cinquantena de pollencins i una vintena d'estrangers. El port turístic de Ca'n Picafort és cosa nova per a la majoria de nosaltres: els mollets, l'alta escollera, instal·lacions i màstils. Partim. També és cosa nova l'extensa població de cases blanques i blocs atrevits, entre la verdor dels pins i la verdor d'una mar prima.

De tot d'una la cosa ens sembla lletja: una ribera baixa, pelada a l'u com un «quinto», articulació de platges i bocins rocosos baixos: aquí vénen a morir els mantells sens fi de pinar o garriga de Sta. Margalida i Petra. Però sempre hi ha qualque estímulo per a rompre aquella impressió de desert i atonia:

—¿Veis? Aquesta és l'Illa dels Porros, i aquells blocs remoguts són excavacions de tombes fenícies. Tota la ribera n'està plena de restes arqueològiques.

Les pedres mil·lenàries es combinen amb les conegudes torretes blanques per a orientació dels submarins. Tota la història és bel·ligerància: dels talaiots a les torretes o als nius d'ametralladora, de mirada baixa, allargassada, traïdora. La nau corre a pocs metres de la vorera; així que podem passar bé revista a la Colònia Verge del Carme, a l'indret de Son Serra de Marina, i a la gent i casones i campings i cotxos... Què ho és de llarga de desenrotllar la cinta d'aquesta ribera!

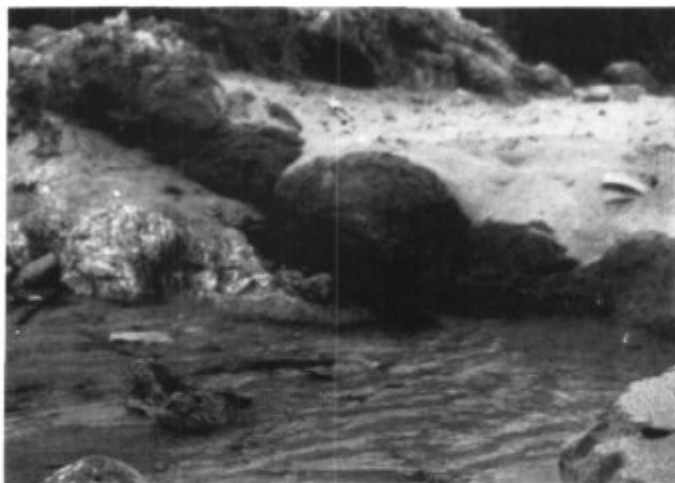
També veim com desemboquen els torrents d'aquests paratges, el de Son Real, el de Na Borges, el de S'Estanyol: formen vall o endinsada o avinguda de pins i brutor... Al fons el seré i bondadós Puig d'Alpare, divisor dels Termes de Sant Llorenç des Cardassar i Artà. Però prest s'aixeca un clau-ganxo: Es Bec de Ferrutx, primera de les altures que, amunt o avall dels 500 metres, emmurallen l'artanenca comarca per la banda de Tramuntana. Es Bec en té 516, i d'ell recordam la cova de bandejats de la rondaia «En Gostí Lladre», al qual per allà les hi feren perdre bé les ganes d'esser-ho lladre...

Ja som a Sa Colònia de Sant Pere —caseriu i campaneret entre vinyes: tot un poema bucòlic Schumann o Virgili— I allò que no es veu, entre les carenes de la serra, és l'Ermita de Betlem, actual Casa-Mare dels Ermitans mallorquins (Congregació de Sant Antoni i Sant Pau).

Fa feredat aquesta serralada. no té l'eurítmia de Cala Gentil, ni el sol homèric de Formentor. Sinistre sembla aquest muralda sobreg. i això que no reploma dins mar, com succeeix per ca-nosra, sinó que als propis peus vessa un amorós pendís, bo per a colònies, vinyes i urbanitzacions. Ara ens trobam davant la blanca urbanització de Betlem, dins el vast predi del mateix nom. Diuen si tota aquella blancor de paretones és obra d'alemanys...

Farem recalada i nedada a la minúscula Cala Mata, al peu de l'estandard Sa Talaia Freda, de 562, cim més alt del país artanenc. La freda i transparent banyera de Cala Mata ens administra un insospitat baptisme d'immersió, delícia matinerà. Purificats de tota màcula, i de nou a bord, bordejarem

El Caló i El Cap de Ferrutx, que dirigeix el tràfic d'onades, responsable. I aleshores, tal com estava programat, es comença a servir el berenar de peix frit: a toc de campana marinera els mariners ens posen en fila i, voltant el balou, anam omplint de babor a estribor el plat de peixada (gerret, sobretot), amb domàtiga i ceba crua, i tassons de sangria (no massa ca-

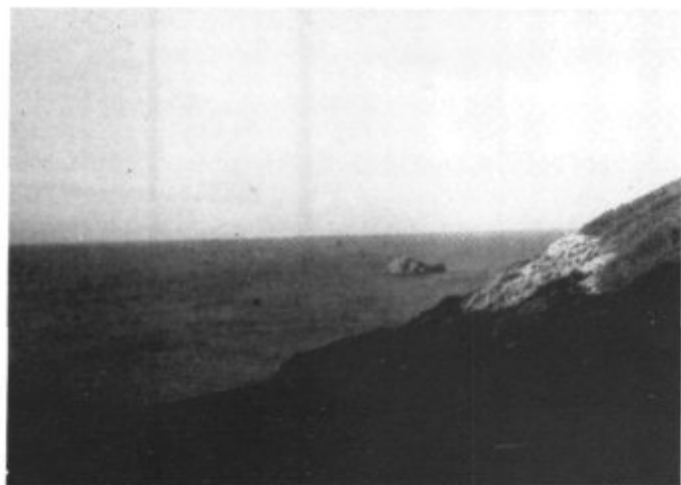
Font Celada. Nosaltres artanencs en deim Celada. Tapada.

tòlica), abocada amb una regadora sense flor. Tanbones bocinades i xarumbos no ens impedièren d'ullar el roquissar casi a frec de la nau, i les crestes amb antenes de Telefonía o TV, i sobretot la cònica xemeneia, ¿potser «Sa Tudossa»? que guaitarà per totes les escotadures de la ribera. De tal ribera, si poc en sabem noltros, manco en sap la tripulació del «Delfín Negro», segons anirem comprovant; però sembla que allà hi ha Cala Font Salada (salt topònim),¹ i aquella roca que emergeix com un molar és el Faralló d'Aubarca. Aubarca és, segurament, el nom de tota la costa (Recordem que també a Lluc hi ha el Clot d'Aubarca, clot paradisiac. Com es repeteixen els topònims!).

Aubarca d'Artà, baixa, nua i deserta, incita els desèrtics banyistes a fer nudisme. Pins que semblen pinotells, cales que semblen calons: Cala Matzocs, amb talaia i tot, Cala Déntol, Cala Estreta; o les més amples, Cala Mitjana i Cala Torta. I aquí viram: no hem vist ni senya ni contrassenya del patró, que havia d'acudir per terra i prepraar el «fons» de la paella. Res: repassarem les cales en sentit invers. I aquí, a falta d'arròs fumós, comença a escalfar-se una paella de... nirvis, que a punt estarà d'esdevenir una autèntica «rebel·lió a bord», com el títol de la pel·lícula aquella...

N'hi ha de marejats de sol i saladina. Amb el bon sol i bona maror que s'estenia a la nostra quilla! Amb aquell ventet de marinada! Fins provarem de contactar amb les penyets de «S'Arenalet des Verger». I allà preguntar. Altra nedada i altre viratge. A una canoa que se'ns creuà falaguera li crida un de noltros:

I aquella roca que emergeix com un molar es el faralló d'Aubarca...

Cala Matzoc.

—¿Heu vist una paella per qualque lloc?

Per fi, fent un casi impossible acte de fe, arrancam —viva el món!— cap a la Cala Torta. I ara sí: allà el patró, que ens fa senyes a grans manades, cuixes dins l'aigua, com un pirata entre la gent. El nostre «Delfí» s'atança a la platja, que és fira grossa. Ja veim qualcú ben gimnesi, és a dir ben nuu, és a dir «tot conill» com fan els catalans. Posam la sola de la nau fins dins l'aigua, fins encallar-la dins l'arena. I ajudarem a baixar senyores i paneres i gent menuda, lentament a fi d'evitar naufragis o trebucades de peu o cames rompudes. Aquesta baixada (o desembarc), i la pujada de retorn foren lo millor de l'excursió... segons podran testimoniar films i fotografies.

—«I encara s'ha de coure sa paella», diu el patró, qui amb la seva experiència de creuers turístics per l'ampla Badia d'Alcúdia, té catxassa per a encalmar la més alçurada tempesta. La paella ve, a la fi!, des d'uns fogons del pinaret. La mos serveixen a les taules del «xiringuito» de bar, ombrejat per una mica d'enramada. No va malament l'arrossada.

I després dels seus melons i les nostres ensaimades, divines!, compareix el guitarrista (o guitarrer) de la pròpia empresa nauquera, un seixantí de bona cepa, disposat a cantar i fer cantar tothom: són les inevitables gloses del terròs, o de carn i pèl. Noltros, el Cor de Pollença, hi afegeix 2 ó 3 himnes corals, que donen to i aixequen l'ambient i fins potser contribueixin a «digerir» l'empipament del matí. Tot està en un bon acabar!

—I llavoneses una cosa: «Déu escriu dret amb retxes (o cales) tortes».

Hala, idò, cap a casa! Adéu a tot lo que hem vist i tocat (amb la vista!): gentada i «xiringuito», banyistes i panderos, vehicles i «rulós»... que aquí arriben —diumengera processó— per entre xaragalls i esquerdas, i pinotells pentinats i cards i arena que bofega... Adéu, Cala Torta, que marques la partió drete entre Artà i Capdepera! Adéu, Cala Drete, capaç de pa-

rir una torta berenada! Però, i si no hi hagués entrebancs i torcedures, ¿què tendriem per a contar? Amb «anades i vendudes» sempre s'hi ha de comptar. Però, res: «non praevalent!»: ni cales tortes ni delfins negres mai no podran prevaler damunt una gent com noltros, drets i condrets i dreturers i endreçats a carta cabal...

La tornada és un xalar de pau i fresca d'horabaixa. Aubarca: com ens sembles ara molt més bella que entre les ires migdienesques! La ribera, Costa d'Aubarca, et sabrem de memòria! Dins la nau reina ara el bon vinet —la regadora que encara circula i roia— i les bones cares i les bones popes espanyoles o alemanyes. El Cap de Ferrutx ens fa una fosca reverència. I noltros lo mateix. I després de virarlo, posam proa recta cap a Ca'n Picafort. Creuam la Badia d'Alcúdia en tota sa fondària. La mar ha pujat, ha pujat el ventolí: dona gust xuclar-ho tot des de la proa del «Delfin Negro», proa que vola a ras de les ones. Poc a poc, dins el desplegat domàs del Ponent se'ns revela el llarguer front de Ca'n Picafort, guarnit de llumets, rosari de gemmes. L'altíssim Hotel Tonga és l'obligat punt de referència del nostre vaixell. Desembarcats, agafarem els cotxos per a tornar de pressa a Pollença. O ens perdrem entre la gentada de Ca'n Picafort, tothom al carrer, tothom assegut al passeig vora el mar, per a contemplar els focs i coets amb que fineixen les festes d'estiu de la immensa colònia.

El Cor de Pollença podria cantar amb lira de Melesigeni:

*Adéu, platja artanenca — racó d'incerta via,
que t'obris als encisos — d'un mar i cel tan blau...
¿Ets torta de figura — o amagues traidoria?
Si a tu, de bona gana, — tornassim qualque dia,
alça't, oh Cala airosa, — somrient a nostra nau!*

BERNAT CIFRE
«Geografia Lírica II», 1987

Cala Torta

REVOLTILLO POR « BECO »

¿Continuamos? Pues parece que sí. Menos mal. Señal de que la primera columna fue un poco del agrado del amigo «dire» y con el beneplácito de algún que otro amigo que tengo por ahí escondido, porque, la verdad, amigo lector, no he entrado por oposición, pues, seguro estoy, que no habría sacado la media, «calçe» o «mitja», que ahora se nos meten con embudo, tanto si quieres como sino.

Parece que ARTA, desde que no tiene tren, está más cerca de Palma. Puro espejismo. Artà sigue en el mismo sitio que en los tiempos de Primo de Rivera. Lo que pasa es que todo se moderniza tanto que uno tiene que dar por bueno todo lo que nos sirven. Pero algunas veces te lo sirven en bandeja de «llautó». Pero lo admitimos. Por lo menos yo, cada vez que voy o paso por Artà siento nostalgia de aquel «chhusc», «chhusc» y el ruido de las ruedas «chirriando» sobre los railes, frenando... frenando... y uno, con aspecto de cansado, bajaba del tren.

* * *

La llegada del tren era una atracción. Siempre llegaba un «alguien» al que se le dedicaba más tiempo que a otros. Y no digamos si había llegado en barco, procedente de Barcelona, Valencia o Alicante.

«Eren altre temps». ¿Tiempos mejores que ahora?

* * *

Sobre el mapa, Artà está a la misma distancia de siempre de Palma. Lo que pasa es que a principio de siglo la carretera estaba hecha para que las mulas, mulos o caballos, pudiesen recorrer muchos kilómetros y si tenían que dar una gran vuelta para esquivar un pequeño montículo... la daban.

* * *

Llegó... lo que tenía que llegar: Asfalto, automóviles, motos, «bicis» y... ¡TURISTAS! Desde hace más de 50 años se lucha contra el tiempo. Antes la jornada era de sol a sol, ahora de sol a sol se cubren tres jornadas. Quien más, quien menos, hace una jornada de 6 horas, otros compensan y la hacen de 9, pero ¡ojo! Libran viernes tarde, sábado todo el día y el domingo van al mismo ritmo del día anterior, «i no porem anà». Aun nos falta para arreglar unos «asuntillos» que quedaron pendientes porque en la mayoría de puestos oficiales también hacen el largo puente de viernes tarde hasta el lunes por la mañana. ¡Vida perra, ésta, la nuestra!

* * *

Con lo bien que están algunos que los 24 ó 25 de cada mes tienen la «saldada» en su cta./cte.

* * *

Claro que hay alguna saldada que, si no fuera por alguna que otra «cosita» que va saliendo, muy mal lo pasarían para llegar a final de mes. Aquí en Artà, puede que sí se llegue, pero mirando muy bien cada día como se encuentra el bolsillo «con algo que hemos podido despistar de la parienta». No, no se ponga colorado, hay muchos que se la tienen bien estudiada para poder pasar un par de horas o de tertulia en el café por la mañana y por la tarde hay aquello de hacer una amarilla, un truc, garrafina, etc., o cuando menos ponerle una excusa para salir de casa. Hay alguno que con la vista puesta en otro lugar se pone de acuerdo con el vecino al objeto de que los dos coincidan con la coartada ante sus respectivas esposas.

* * *

La Estación del Tren, degradándose. Nostalgia del tren que nos robó el capitalismo. No importó la necesidad del pueblo, primaron los intereses. ¿Quién culpa la reivindicación?

Con ello quiero significar que no es igual residir en Artà que, pongo un caso, en Palma. Aquí se vive muy bien entre semana, pero por algo será que son tantos los que pasan el final de semana en su pueblo y esto también sucede en Artà. Son muchos los «artanencs» que estando en pleno trabajo ya piensan en el viernes o sábado próximo para darse un «garbeo» de un par de días entre los amigos de la infancia. La TVE y las emisoras de radio hacen que vivanel deporte al momento, mejor que estando en cualquier tribuna de un recinto deportivo y a lo mejor, está enfrescado en un «tuti» o juega al «parchessi».

* * *

Pasando a un caso muy serio, les diré que muy posiblemente Artà sea una de las primeras poblaciones que cuente con una zona especial para que pueda aterrizar un helicóptero, un medio muy rápido para trasladarse de un lado a otro. Al parecer ya hay proyectos para que una empresa ponga en acción una serie de estos aparatos en Mallorca. Emplearlos como taxis y como esta zona de Artà, incluyo mi saludo afectuoso a Capdepera, es la más lejana de Palma, muy podría ser un aliciente para en el corto espacio de unos minutos encontrarse en Artà o viceversa.

Que conste que no es ningún invento mío.

* * *

GENT

Maria dels Àngels Alzamora Botellas que va néixer el tres d'abril de 1987 i fou batiada el vint-i-cinc d'octubre propassat.

Són els seus padrins Miquel Ginard i Catalina Botellas, enc que aquí ens apareix amb els seus padrins paterns Joan Alzamora (Es Carter) i Joana Muntaner.

Uns padrins feliços de comptar amb aquesta neta tan garrida i condreta.

Salut per a veurer-la casada.

El catedràtic de Filosofia del nostre Institut, Gabriel Genovart, llicenciat en Psicologia i Pedagogia, col·laborador de la nostra revista, ha estat anomenat cap dels servicis d'orientació psicopedagògica del nostre primer centre docent.

Enhorabona!

Gabriel Genovart amb la seva esposa Catalina Mesquida en el seu retir de la Colònia de Sant Pere.

UN PEBRER GEGANTÍ

Té tres anys d'existència i un tres metres d'alçada; està dins la mateixa Vila, en el carrer de les Roques, n.º 30, en front de lo que fou el Teatre Principal d'Artà.

Cada any el poden, però quan ve el maig i li donen aigua, el pebrer parteix per amunt.

És el seu conrador en Joan Febrer (En Porreres) casat amb na Blanca.

Era un cas per dur-lo damunt l'Artà, i aquí el teniu.

Ai! quan tornem a repartir pebres coents, ja tenim a on anar a carregar.

Midant l'altura del pebrer coent.

Confección Caballero y Cadete - Decoración - Tejidos
Géneros para el Hogar - Suministros Textiles Hostelería

COTEX
LUIS FERRER SUREDA

C/. Ciutat, 39 - Tel. 56 22 37 - ARTA (MALLORCA)

REPORTATGE

La Aventura Americana de Gabriel Ferrer Serra (En Biel Garrova)

América estaba allí.

Desde que el descubridor, probablemente un mallorquín de Felanitx, la descubriera y que el paso de los conquistadores la «civilizara».

América estaba allí para quienes fueran a buscar más facilidades para sobrevivir, para ganarse la vida y hallar una más grandiosa manera de contemplar el Planeta Tierra, sus orografías y sus meteoros.

América estaba allí, grandiosa, arisca para sus primigenios pobladores a quienes los descubridores llamaron «indios».

Los indios están inmersos todavía en el seno de su geografía habitando la montaña ya que los conquistadores lo alejaron de la llanura productiva.

Estaba allí para germinar el mestizaje que cuide de plantaciones y haciendas, manejando el caballo, recogiendo el algodón, el cacao y la banana.

América estaba allí para las castas encumbradas oligarquía poderosa que dirige, manda y administra el País de que se trate procedente de aquella desmembración de Capitanías Generales cuando San Martín consiguiera la independencia.

Don Gabriel Ferrer Serra.

Y Gabriel se fue a las Américas.

No para hacerlas en el sentido que tenía la emigración de un tiempo. No para dominarlas como cualquier cacique de la llanura.

Gabriel fue a asesorar sobre lo que él entiende, sobre lo que a él le gusta, sobre lo que domina y sabe: La Colombofilia.

De todas maneras el choque con aquella civilización, ha sido tal que la vida de Gabriel ya no será la misma, habrá cambiado para siempre después de este viaje de veintún días. Los colombofilos de El Ecuador, solicitaron un

Monumento en el centro del Mundo Quito. 1987.

informe a la Federación Española y ésta debió dar muy buenas referencias de Gabriel ya que fue requerido para que acudiera a aquel País, con productos de su palomar. Y allá fuese con seis parejas de palomos adultos y un lote de pichones.

(No sabemos la suerte que allí le espera a esta raza europea, más pequeña que la americana, y que tendrá que volar las extensiones enormes).

Allá Gabriel visitó palomares, mantuvo coloquios, dio charlas y emparejó pichones en palomares ecuatorianos.

Tuvo trato con personajes de gran posición política como el Prefecto de la Policía o de alta alcurnia como es la familia Trujillo cuñado él de Don León Febrero Cordeiro, Presidente de aquella república.

Con aquella familia realizó una singladura en yate por el río Duale, durante todo un día. Su periplo ha sido: España - Puerto Rico - Bogotá (Colombia) - Guayaquil - Lima - Quito y vuelta a Guayaquil.

Y Gabriel, buen observador, ha visto observado y analizado desde el fondo de su ser de hombre honesto.

He aquí el resultado de sus observaciones. No de todas, ya que no serían suficientes las páginas de l'Artà.

Esperemos que el lector las encuentre interesantes.

Selección de Palomas reproductoras

Este era el fin de la excursión y en nuestro preámbulo hemos visto como se cubrió el objetivo. Los colombofilos de allá quedaron tan contentos que le acompañaron al Perú y en los momentos que no podían atenderle y acompañarle tenía un coche y un conductor a su disposición.

La fiesta de despedida fue sonada tanto por quienes asistieron como por quienes tomaron parte en ella. Artistas de lo más célebre que actúan en Europa en ocasiones. Cubierto pues este objetivo.

El centro del Mundo

En efecto, desde este monumento en las afueras de Quito tiene Gabriel un pie en el hemisferio Norte y otro en el Sur.

Está pues en el Centro del Planeta Tierra. Equidistante del Polo Artico y del Antártico.

Es una indeleble emoción.

Como lo es el contemplar los bustos de quienes contribuyeron a tomar las medidas.

A Gabriel le encantó fotografiar en la capital de El Perú, el sepulcro de Pizarro, ver el río Guaya nombre de un guerrero indígena que juntado al de su esposa Quil forman el topónimo de Guayaquil la gran ciudad ecuatoriana.

Le maravilló visitar el monumento en el que el cacique indio tenía a las doncellas que le eran ofrecidas cuando las necesitaba.

Virgenes y puras.

Pero nada comparable al sentimiento emocional de tener medio cuerpo en cada hemisferio, de nuestro Planeta errante, navegador de espacios siderales.

Indios y mestizos

No parecen gentes de hoy. Los indios, como ya indicábamos viven en las montañas. Tan sólo bajan a las ciudades para ofrecer, en mercados improvisados en plena calle, sus productos.

Vendida la mercancía vuelven a sus alturas.

No evolucionan.

De hecho parece que no hay demasiado interés en que lo hagan.

Allí cultiva su tierra, sus patatas, su cebolla. Una cebolla pequeña y colorada, y sus naranjillas. Una especie de clementina dulcísima.

Y sus tejidos.

Una india en la montaña estará guardando cerdos o llamas u otros animales pero siempre hilando. Y en el poblado tejiendo, estas telas maravillosas de colorido. Fuertes y calientes. El indio habla quexua y conserva un recuerdo muy vivo de sus antepasados.

Sus campos y ciudades conservan los topónimos del pre-descubrimiento.

El indio es muy religioso.

Y una curiosa pervivencia.

El cerdo mallorquín.

Este cerdo negro, pequeño que con ciento veinte kilos está absolutamente hecho está con los indios en la Sudamérica norteña.

Posiblemente llevado allá por los discípulos del Padre Llinás u otros modestos campesinos de la Roqueta.

Ellos sobrevivieron y Gabriel los ha visto puros, auténticos, hozando por aquellas latitudes en las escarpadas cumbres, cumpliendo con los indígenas la misión que tuvieron en la Mallorca hambrienta de los siglos quince al dieciocho.

Mercado indio en una calle de Guayaquil.

Procurarles las proteínas y grasas necesarias para su supervivencia.

Las casas del indio son de bloques de barro crudo. Forradas de paja para que el agua no las diluya i con el techo de hojas de bananera. Ni luz eléctrica ni teléfonos.

En la fotografía un mercado indio con toda clase de frutas: mangos, piñas, bananas...

En los bares ecuatorianos es pieza principal la liquadora con la que fabrican a la vista del cliente unos magníficos zumos.

En la montaña la coca.

Pero esta es otra historia en la que Gabriel no quiere penetrar.

Cacao

El fruto muy apreciado del árbol del cacao se pela a mano.

—¿Pero no hay máquinas? inquiría Gabriel.

—Sí, viejo. Pero a la maquinaria hay que comprarla y vale millones. Las manos del indio son baratas. Muy baratas.

Ni el indio ni el mestizo avanzan socialmente.

De hecho un profesor de Universidad al que Gabriel conoció de casualidad le anunciaba.

—«Para cambiar, tiene que haber sangre, mucha sangre».

Los patronos andan con revólver al cinto.

Y su filosofía:

«Es preferible leer en el periódico que el patrón ha matado a cuatro a que se lea que cuatro mataron al patrón».

Adopción

Gabriel no tenía hijos y ha adoptado una niña de aquellas tierras: Mari Carmen.

Ya decíamos que su vida ya no será jamás la misma.

Una niña de espíritu inquieto.

Unos seis años. No se sabe. Madre, ni su madre recuerda cuando nació.

No conoce la instrucción.

Ahora empieza en Artá su parvulario.

Pero ella recuerda su cultura oral.

«Negro tilingo

menea el arroz

que si se quema

no hay para vos».

Canta la niña recordando la llanura donde el Patrón posee la mayor plantación bananera del mundo.

Y se persigna.

Y pronto hablará mallorquín.

De hecho cuando marchaba con sus padres ha exclamado.

—Bona nit.

A las tres de la tarde.

Ella sabe que bona nit es una despedida. Le hemos aclarado que era despedida para la noche.

Ha ido junto a su padre. Va cuchicheando y ha vuelto.

—Adéu!

—Així està ben dit. —Hemos contestado.

La niña pronto estará integrada y aunque de vez en cuando le vuelva la ensoñación del negro tilingo, América será para ella un continente al que descubrimos, por casualidad desde esta Mallorca. La descubrió un felanitxer arriscado al mando de tres carabelas.

pipades
i vivències

Joan Bonet i Nadal

UNA PIPA TORTA

Quan vaig tornar a veure En Tomàs, havien passat uns mesos d'ençà d'aquella nit borrascosa. Em va sorprendre molt el seu canvi: tan xalest i llustrós abans, i tan mústic i allanguit ara. A més, m'estranyà veure'l gavadina posada, malgrat esser ben entrada ja la primavera i fent com feia un dia quasi estiuenc, sobretot tenint en compte que ell no havia estat mai fredolenc. Vaig demanar-li què li succeïa, i en veu baixa —cosa també estranya, tractant-se d'En Tomàs— em contà el seu problema.

—¿T'è'n recordes, de sa nit de s'enterro? Idò després d'aquell punyetero vespre me'n vaig passar una p'es cap, amb unes conseqüències, que, si no hi trob remei, em duran a sa fossa. Feia una bona temporada que, encara que aparentment em trobava d'allò més bé, hi havia qualque cosa que no anava ni amb rodes, complicat de mala manera ses relacions conjugals per devers ca nostra. Aleshores vaig pensar que així com hi havia hagut qui va esser capaç de frenar aquell jove, torcent es canyó d'una pipa dreita, ben bé hi podria haver també qui obràs es prodigi a s'enrevés, adreçan es canyó d'una pipa torta. Posat a cercar com un desesperat, vaig trobar devers Capdepera una curandera o bruixa, més vella que es pastar, que

em va dir que ella era s'única que quedava a Mallorca capaç de fer allò que jo volia, i es comprometre a complaure es meu desig. Li vaig dur sa meva pipa —casualment torta; som un fumador d'aquests de pipa única que només fumen a caseva de tant en tant—. Dies després s'obrà es miracle i sa meva dona i jo visquérem unes segones noviances, més vitenques que ses primeres. Però com que allò durava massa i hi hauria fet sa pell, vaig decidir visitar de bell nou aquella jaia, per demanar-li que, adesiara, anàs torcent i adreçant es canyó. Aleshores, quan vaig arribar a Capdepera, m'assabentaren que feia dos dies que se bruixa era morta. Ja et pots imaginar sa meva situació i es motiu d'haver d'anar engavardinat encara que no tenguí gens de fred.

Comercial ARTÀ

EN COMERCIAL ARTÀ ENCONTRARÀ LAS
TRES COSAS QUE USTED BUSCA:
SERVICIO, CALIDAD Y PRECIO

EXPOSICIÓ I VENDA:
Carrer de Ciutat, 46 - ARTÀ

Per més informació: Cridar al Tel. 56 21 48

MOTOCULTORES (CONDOR)
MOTOSIERRAS (MONDIAL Y OPEN)
SEGADORAS HIDRÁULICAS (ZAZURCA)
SEGADORAS ACONDICIONADORAS (ZAZURCA)
REMOLQUES ESPARCIDORES
REMOLQUES ENSILADORES
EMPACADORAS Y ROTOEMPACADORAS (BATLLE)
CUBAS DE VACÍO
BARRAS DE CORTE
BOMBAS PULVERIZADORAS
ROTOCULTIVADORES

PETITES HISTÒRIES D'ES SAULONAR

Aquell capvespre plovia dins Ciutat. Un home borratxo sortejant tota classe de vehicles, maleïa en veu alta tots els Sants i tota la iconografia plàstica del calendari.

Botella en mà, de la qual en xuclava bons glops.

—Maleit sia!

—Vatua el món i la bolla, gatbaires!

—Si vos pensau que us tenc poc, anau errats.

—Cabrons! Envestiu-me! Matau-me!

I bones amarrades als cotxes.

S'aturava al bell mig del carrer, pegava càpit i cantussejava.

«Li pegam amb sa botella
perquè no tenim tassó».

Tocada de «clàxon», i ell tornava a començar la lletania.

—Mal vos pegàs un llamp forcat.

—Fills de mala mare!

—Bandarres!

Barba serrada, sense afeitar de quinze dies. Brut. Taques indefinibles a una indumentària indescriptible.

Tranquellava per la voravia i tornava a baixar.

El me vaig quedar mirant.

Aquells ulls, lluent, amb una mirada punyent a la qual l'alcohol li havia afegit una flamarada ardent, me recordaven els de qualcú. De sobte va quedar-se quiet.

Esgotà la botella d'un càpit, i entestat amb la circulació, va tonar a recomençar l'enfiloi de males paraules.

—Maleits sigueu, fautors de l'infern, missatgers de l'odi, còmplices de l'assassinat de l'home per la màquina, per la llaua!

Malfactors de la vida, vade retro!

—Vade retro, dimonis d'un infern gelat, sangoneres del verí!

Tanmateix el llenguatge d'aquell home gat tenia qualque cosa interessant, i aquell esguard furibund...

—No hi vendreu dins Es Verger.

Reia amb riallades sonores.

—No hi ha camí. Us estambaríeu pels sobams d'Es Niu de S'Àliga o pels penya-segats d'Es Triquet d'es Moro. Fills de puta, com quedaríeu de desfigurats rudolant pel Cingle!...

I amollava les rialles a dojo.

Fins que la rialla se li va aturar en sec a la cara, que poc a poc es trasmutava. La primitiva riallada es tornà una sanglotada esgarrifadora.

—Ni jo... jo tampoc puc anar-hi dins Es Verger d'Aubarca, ni dins el terme d'Artà. Som un proscrit, perquè vaig tacar la meva nissaga o embrutar els meus companys, els qui confiaven en mi.

—Vull anar-me'n. Matau-me! Trepitjau-me fins a deixar colpit el meu cos i convertit en sang i fang que ni puguin acollir-lo per al descans etern! Matau-me! Matau-me!

Qui era aquell captaire?

Qui era aquell vagabund embriagat, que moria dins els carrers de Ciutat.

Què en sabia d'aquells llocs que anomenava?

Què feia? D'on venia?

Seria una altra història d'Es Saulonar?

Sa història d'un marginat que cercava desesperadament la mort com qui cerca la llibertat?

Vaig seguir pausadament aquell home...

ES BORNÍ

EL SIURELL DE L'ESPERANÇA

El meu padrí, que al cel sia,
i l'amo En Martí Petit,
si jo els demanava un dit
o un almud de fantasia,
sempre em daren braç i tot
i barcelles d'alegria,
cireres dolces de brot
i allò que millor llua.

Els me dugueren a fira
i al trull viu del Dijous Bo.
Déu meu, com em ballà el cor,
astorat, mira que mira
aquell immens caramull
de firers posats en tira
o mesclant a son antull
la sínia del món que gira!

D'aquella estesa abundosa
de juguines i atuells,
m'encisaren els siurells
de línia gràcil i airosa
i fonda arrel ancestral.
El siurell, com la filosa,
em perfilà l'ideal
d'una terra generosa.

I aquells dos avis que, en vida,
mai no escatimaren tros,
de tots, el siurell més gros
me compraren. Fora mida
granà ma felicitat,
que un fet així consolida
l'amor i la veritat,
lluny del jou de la mentida.

Siurell potent i d'altura,
siurell i ànsia del meu joc
d'infant; siurell, poc a poc,
nivell i seny i mesura
dels meus anys i joventut,
de l'essència que perdura
d'un temps en el temps perdut
d'un món que mai no s'atura.

Siurell de la flama encesa
de la meva llibertat;
siurell que m'ha nivellat
l'aspror humana i la dolcesa;
siurell que és símbol i clau
d'una lliçó ben apresada;
siurell penó de la pau
i la meva fortalesa.

Però un jorn, aquella dona
que espolsava tot arreu
a ca meva, no ho creureu,
quina la'm féu i no bona!

Amb un cop fals de pedaç,
llamp aquí, siurell que trona
fet mil bocins... quin fracàs!
Un siurell romput no sona!

Ara és temps de venturança,
de goig i de germanor;
i obert cap a l'horitzó,
el meu cor ple d'enyorança
té un desig solemniat
d'assolir, amb la recordança
i llum del cel de Nadal,
el siurell de l'esperança.

MIQUEL BOTIA TOTXO
Pollença.—PAU

BAR - RESTAURANT
CA'N LLORENÇ

ESPECIALITATS:
PARRILLADAS - CUINA MALLORQUINA
C/. Sant Pau - COLONIA SANT PERE

EL TÉ DE LAS CINCO

por NICOLAS BELTRAN

Sra. Minne Clerk.

HOTEL CONTINENTAL SAVOY «EL CAIRO»

Abril de 1923: Sir George Edward

V. Conde de Carnavon, conocido como lord Carnavon. Tras una repentina enfermedad se encontraba en cama, gritaba ¡¡un pájaro me araña la cara!! lo repetía constantemente ¿fue la maldición del pájaro NEJBET, guardián de las tumbas egipcias? «...el pájaro NEJBET, destrozará a arañazos a quien profane una tumba...» rezaba la maldición.

Sus últimas palabras fueron «he percibido su llamada, y le sigo...», al morir, todo El Cairo se quedó a oscuras.

Fue el principio de una larga lista de muertes, a veces misteriosas, como las del propio Lord. Su esposa y hermano, en poco tiempo unas veinticinco personas relacionadas con el reciente descubrimiento de la tumba de TUTANKAMON perecieron, pero... no todos.

Noviembre de 1923: Hotel Palacio de Invierno «Luxor»

La señorita Minne Clerk sirvió el té a su amiga y a un joven excavador llamado Howard Carter, el cual aunque cansado por la dura jornada en el Valle de los Reyes, mantenía una animada charla, era un placer para el solitario Carter tomarse el té de las cinco, en compañía de los escasos ingleses que frecuentaban el lejano Luxor, pero más aun si la compañía era joven y bonita.

Al hacerse de noche, Carter cruzaba el Nilo a bordo de una filuca y se dirigía a su casa que aun se conserva, sobre una colina, en el Valle de los Reyes. A la salida del sol el trabajo se reanudaba hacia lo que sería el descubrimiento arqueológico más importante de la historia. Una tarde dijo a Mis Clerk, mañana vamos a abrir la tumba del Faraón, ¿le gustaría estar presente?, ella agradecida le contestó que sí.

Carter con un cincel y un mazo perforó el tabique de separación e introdujo una luz a través del orificio y miró hacia el interior de la cámara, donde hacía miles de años fueron depositados tesoros para el viaje al más allá.

Lord Carnavon le preguntó ¿qué ves?

¡Maravillas! contestó él.

La señorita Minne Clerk, estuvo allí con él, y nunca pudo olvidarlo, cuando recientemente los tesoros de Tutankamon, fueron expuestos en Londres, la B.B.C. quiso entrevistar a la superviviente del histórico acontecimiento, pero ella jamás concedió ninguna entrevista, ni su nombre figura en ningún libro.

MASCARA DE TUT ANKH AMUN

La buscaron para un programa en la televisión sobre Howar Carter, y ¿dónde lo encontraron? en la larga cola de personas, que en aquella fría mañana londinense esperaban ver las maravillas, que ella de la mano de su amigo Carter vio hacía muchos, muchos años.

Ninguno de los dos entró en aquella sala de tesoros con codicia en sus corazones, sus ojos contemplaban fascinados, la belleza, no el oro, el arte y no su precio. La maldición pasó por su lado, sin tocarles.

(En agradecimiento a Peter W.). Nicolás Beltrán.

El ojo místico.

AUTOS ESCANELLAS

Argentina, 31. Teléfono 56 21 15

ARTÀ

EXPOSICIÓN Y VENTA

¡VISÍTENOS!

SERVICIO OFICIAL

SUZUKI
SANTANA

UN MALDITO ASUNTO

por ARPO

La trágica noticia corrió por el barrio chino como reguero de pólvora, la policía fue avisada del hecho a través del teléfono por una persona anónima, seguramente algún confidente cagado de miedo que no quiso identificarse por temor a represalias.

Vicentet Botubot, alias «el Burraco» era un hombre fuerte, violento, de carácter agrío como la mala leche, un tipo camorrero al que le gustaba más una pelea sangrienta que un buen plato de paella. Valenciano, de Puzol, vivía del proxenetismo siendo el «protector» de varias furcias de baja estofa a las que tenía dominadas a fuerza de garrote. Entre ellas una tal Merche, muchacha espigada, rubia, de ojos azules y mirada triste que en aquellos trágicos momentos se debatía entre la vida y la muerte en el quirófano del Hospital con el hígado partido en dos de una feroz cuchillada.

En el Bar Cádiz se estaba caliente aquella madrugada de fin de año, los pocos clientes mataban el aburrimiento jugando a las cartas acurrucados en el rincón donde la vetusta estufa de serrín ardía a pleno rendimiento. Apoyado en el mostrador del bar, el comisario Castell, enfundado en un grueso abrigo de lana negra, bufanda al cuello y sombrero de ala ancha calado hasta las cejas fumaba su enorme pipa de boj con lentitud parsimoniosa, mientras observaba distraidamente al grupito que movía la baraja de forma rutinaria. Eran gentes acabadas, putas sifilíticas y vagabundos que no tenían donde caerse muertos y apuraban hasta el último minuto el cierre del local.

El barman Lucena secaba vasos nerviosamente, la servilleta sucia, amarillenta, temblaba en sus regordetas manos, detalle que no pasó por alto al sagaz comisario.

—¡Qué!... preguntó el policía. Te has olvidado de servir a los buenos clientes, o acaso no tienes nada que ofrecerme?

Aquella voz gruesa, algo cascada por el uso y abuso del tabaco, retumbó en el pequeño local como una granada de mano, en el rincón oscuro los de la mesa interrumpieron el juego quedándose quietos, como estatuas, mientras tanto el gordo de Lucena pálido como un muerto sudaba copiosamente, acentuándose cada vez más un nerviosismo que no le dejaba ya trabajar en paz.

—¡Vamos, joder! —Deja ya de temblar de una puñetera vez y sírveme un carajillo de caña dulce bien calentito que el frío aprieta y hasta aquí no llega el calor de esta estufa de mierda que tienes ahí, rodeada por esa cuadrilla de pendejos—. En esta ocasión las palabras del comisario fueron pronunciadas en un tono menos agresivo pero sí, autoritario.

Lucena se acercó despacito hasta el policía, andaba de puntillas sin hacer ruido, dando la sensación de no querer despertar a alguien que cerca de allí estuviera durmiendo, cuando estuvo a la altura del comisario alargó su rechoncho y peludo cuello por encima del mostrador y con palabras guturales, entrecortadas por un miedo atroz logró pronunciar... ¡Está muerto! el hombre que usted busca señor comisario se halla sin vida ahí adentro, y señaló la pequeña portezuela pintada de verde que comunicaba con los servicios.

Agazapado en un oscuro portal el «Burraco» acechaba a una nueva víctima.

El comisario Castell se quitó la pipa de los labios, expulsó lentamente una bocanada de humo, con ojos entornados miró al camarero y le dijo:

—Sabía que me lo contarías todo, si señor, un chico tan inteligente como tú no puede negarse a colaborar con la policía, ¿verdad Lucena?...

El barman se quedó de una pieza, el grupito del fondo no respiraba, sólo el chisporroteo de la estufa rompía el denso silencio que repentinamente se había producido entre aquellas cuatro paredes.

NUEVO
MODELO
A - X

TALLERES MIGUEL MOREY

AVDA. FERROCARRIL, 5 - TELF. 56 21 20 - ARTÀ
NUEVO SERVICIO OFICIAL CITROËN

Ahora financie su nuevo vehículo o furgoneta CITROËN al 5%
VENGA A VERNOS Y SOLICITE INFORMACIÓN

—¡Favor señor comisario!... balbuceó Lucena en un tono suplicante, le juro a usted por todos mis muertos que nada tuve que ver con este feo asunto, a mi el negocio de la droga jamás me ha interesado, y usted lo sabe señor comisario, lo sabe, lo sabe...

—Deja ya de llorar, ¡coño! y abre la puerta del retrete, que tengo ganas de verle la cara a ese mamón, hijo de siete padres.

En el suelo, tendido en un charco de meo pestilente, en una postura ridícula, con los ojos vidriosos, desmesuradamente abiertos, y un rito de desesperación en los labios, el «Burraco» encontró la muerte por sobredosis de heroína. El terrible «caballo» había hecho estragos en aquel cuerpo podrido.

LOS HECHOS

Después de la bárbara agresión en el lupanar y sin dinero suficiente para conseguir la droga que su cuerpo enfermo le demandaba con urgencia, se deduce que el «Burraco» se lanzó a la calle en busca de una nueva víctima para robarle. En su diestra blandía aun el arma homicida teñida de sangre caliente. El síndrome de abstinencia le había enloquecido de tal manera, que sus actos eran ya imprevisibles, de animal irracional. No tuvo suerte en sus pesquisas, nadie circulaba por el «chino» a aquellas altas horas de la noche, los bares todos cerrados, sólo uno, el Cádiz permanecía por costumbre abierto hasta las tantas de la madrugada. Hacia allí se dirigió con paso inseguro pero apresurado. El «camello» estaba esperando con la dosis de heroína que tanto necesitaba. Sin embargo fallaba la «tela», la «guita», y sus proveedores de tiempo atrás se la tenían jurada si no cancelaba la deuda de inmediato.

Los hechos ocurrieron con una rapidez endiablada: la puerta trasera del bar Cádiz saltó a añicos de un fuerte patadón, y antes de que el confiado «camello» pudiera reaccionar, un enorme cuchillo de cocina le amenazaba firmemente la yugular. El «Burraco» urgó nerviosamente en los bolsillos del narcotraficante hasta encontrar lo que buscaba, luego soltando presa y cuchillo se precipitó como un loco metiéndose de cabeza en el sucio cuartucho de los servicios, en donde se inyectó con ansia el fatal veneno que acabó con su turbulenta existencia.

Mariano Aguilera alias el «Guaperas», puso pies en polvorosa intentando por todos los medios a su alcance escapar del

Sobre la mesa del despacho, el Comisario Castell, encontró una nota muy escueta...

Después de lo acaecido en el Bar Cádiz el «Guaperas» puso pies en polvorosa.

control policial. Comprobando que, todas las salidas del «barrio» estaban fuertemente vigiladas, optó por esconderse en un oscuro portalón lindante con el cabaret Can Xemelí donde fue apresado. En el furgón policial se le sometió a un hábil interrogatorio, contando con pelos y señales lo acaecido momentos antes en el Bar Cádiz, asimismo se le efectuó un minucioso registro cuyos resultados fueron: varias dosis de heroína, así como tres papelines de cocaína de gran pureza, todo ello camuflado en un tubo de los llamados «culeros» que llevaba metido en el ano.

Alboreaba cuando el comisario Castell entró en el despacho de la calle Soledad, sobre la mesa de roble, repleta de papelotes, el sargento Boira le había dejado una notificación escrita en lápiz rojo con letra muy visible. La nota muy escueta, apoyada sobre la tabaquera decía así:

A las tres menos cuarto de esta madrugada, falleció en el transcurso de una operación quirúrgica la señorita Leovigilda Rodríguez Rueda, alias la «Merche», nacida en Campo de Crip-tana, provincia de Ciudad Real.

Al comisario se le escapó una mueca de rabia, encendió su pipa y salió a la calle, seis campanadas acompañaron sus primeros pasos, en «Figuera» había tocado horas.

**Ferretería
ascual**

Calle Cardenal Despuig, 12
Teléfono 56 23 92
ARTÀ - Mallorca

HERRAMIENTAS PARA LA CONSTRUCCIÓN
PINTURAS • BRICOLAGE
SERVICIO DE ALQUILER
HORMIGONERAS - COMPRESORES
GENERADORES - MONTACARGAS
M. DISCO - ETC.

Ferretería SAN LORENZO

Calle Mosén Galmés, 37
Teléfono 56 96 50
SAN LORENZO - Mallorca

A Manacor, a «Sa Torre de ses Punes», està tinguent lloc una exposició d'antics programes o pasquins que va quedar inaugurada el passat dia 12 amb presentació a càrrec de Gabriel Genovart. També del nostre amic i col·laborador és el present article que figura en els programes de l'acte i que pel seu interès reproduïm a continuació.

Somnis per a després d'una guerra

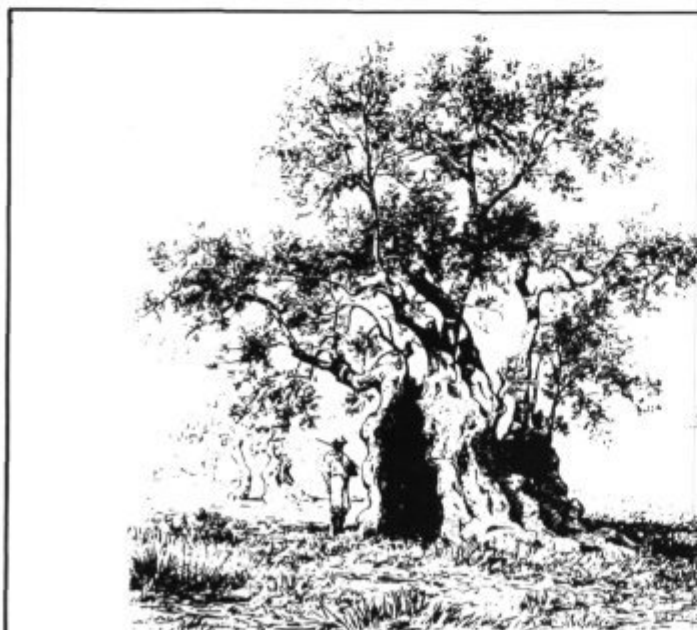

Hi ha un petit fragment de les nostres vides —de les nostres vides d'espanyolets de postguerra— en la policromia de cada un d'aquests trocets de paper...

Tingueren, els programes, la seva època d'esplendor en uns anys com aquells —els quaranta i els primers cinquanta— en els quals, per a viure i sobreviure, va esser important el somiar.

Quan hi ha una guerra per a oblidar i una quotidianitat monòtona, tancada i grisa amb la qual conviure, cobra més relleu encara, per pur contrast, la funció evasiva i catàrtica del somni. I en aquells anys el cine va esser el somni col·lectiu per excel·lència, el contrapunt d'il·lusió a una realitat sobrada de mancances.

I els que llavors erem nins sortíem d'aquells cines humils de poble o de barriada de les grans ciutats —aquells cines humils i vells que, per unes hores, s'havien convertit en els reialmes del mite i del somni— amb els ulls enlluernats per mil imatges i l'ànima captiva de mil emocions embriagants. Enrera quedaven el crit de Tàrzà, l'Imperi Fantasma, la moneda rompuda, la tomba índia i el doctor Satàn; el sarcòfag de la Mòmia, la mansió de Dràcula, els antres de Fumanchú...; l'udol de l'home-llop, el bramul de Kong, l'ombra de Frankenstein, les petjades sobre la neu de l'home invisible...; la màscara de ferro, el signe del Zorro,

Acció Social. La veu fonamental d'aquesta. Ara ha començat a transformar una estructura administrativa forçament arribada a conceptes assistencials, en un servei socialment preparat, qualificat i apropiat al corral.

Cultura. L'activitat cultural s'ha concentrat en divers àmbits d'actuació dotant als pobles de l'infraestructura necessària per l'activitat cultural i potenciant qualsevol activitat per la recuperació i conservació del nostre patrimoni. El nostre planejament s'ha arribat per l'espai.

Cooperació. Les actuacions de la Comissió d'Ordenació del Territori sobre la xarxa de serveis del Consell Insular i la cooperació i manteniment dels seus centres associacionals han aconseguit resultats molt satisfactoris, així a la vista.

Economia. El foment del comerç i les eques a la indústria, el comerç, l'agricultura, la pesca i la ramaderia han caracteritzat l'activitat d'aquesta àrea, juntament amb projectes de promoció i comercialització de la producció.

BON CONSELL, BONS RESULTATS

CONSELL INSULAR DE MALLORCA

Lírico y Balear

Sábado de Gloria, 8 de abril

PRESENTAN

El estreno
del año

La gran película
Metro

TARZAN Y SU HIJO

La película de las multitudes

La más emocionante e interesante
película de la temporada

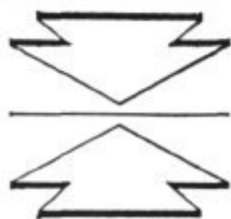

la marca del renegat, el presoner d'If...; el tam-tam de les selves, els mars de la Xina, les pluges de Ranchipur, l'embruix de Shangai...; les verdes praderes, els tambors llunyans, el pistoler solitari..., les vastes planures d'horitzons infinits; i el país d'Oz, les melodies de Broadway, les roques blanques de Dover, la terra roja de Tara i el falcó maltès a les jungles d'asfalt.

Sortíem, els diumenges a vespre, del regne dels somnis per a retornar a la realitat deprimida del dia següent: la realitat d'uns pobles a on l'hivern trist, la vida era pobre i les escoles avorrides, rutinàries i fredes, sense imaginació ni creativitat. Però, ah!, a la sortida del cine portàvem amb nosaltres, en forma de cartellet de mà, la promesa engrescadora per al diumenge vinent d'una nova incursió a les regions del misteri i del mite: portàvem un d'aquests **programes** o **pasquins**. Podíem passar suportablement una setmana sencera, una setmana llarguíssima, si el capvespre del diumenge proper ens esperaven, com el **programa** prometia, les veles desplegades d'un vaixell salpant i la insígnia d'un galió pirata tremolant al barlovent.

Foren, aquests petits **programes**, el prel·ludi del somni, el somni presomiat. És per aquesta raó fonamentalment; i més enllà de les consideracions de caràcter estètic i sociològic que puguin merèixer, que alguns cinèfils els estimam tant. Com el **falcó maltès** estan fets de la matèria subtil de la qual es teixeixen les quimeres i els somnis... Cada un d'ells, més poc o més molt, es —ho podeu creure— **La rosa púrpura del Cairo**.

GABRIEL GENOVART SERVERA

CENTRE DE RECONeixEMENT
METGE - PSICOLOGIC
ARTÀ

**certificats metges per
permís de conduir i
llicència d'armes**

Avinguda Ferrocarril, 2, 1.er
(Damunt Bar Almudaina)
ARTA

OBERT
DILLUNS I DIMECRES
DE 17 A 21 H.

La darrera exposició de Pere Pujol a «Ca Mumare» fou un acte multitudinari. Perico i en Serafi, que es dirigeix al públic, tal com va ignorar el nostre estimat colega de la premsa forana.

En Pere rabent enhoresbones.

«Sarasate».

PERE PUJOL

Punt i a part per a l'escultor de l'observància i de l'obra primifilada. Amb motiu del Centenari de la fundació d'Es Port de Manacor (Porto Cristo), li han encomanat tres monuments per a situar a tres llocs estratègics d'aquella hermosa població.

Es primer, a «Es Patró Pelat», la família marinera que fou fundadora del Port.

Els primers que visqueren allà sense por a naus algerines o corsàries de qualsevol altra banda.

El segon, a El Marqués de Raiguer, Jordi San Simon Muntaner, personatge que fou l'impulsor del Port actual.

I per fi, una Sirena que serà erigida damunt uns brolladors, enmig d'una plaça que s'omplirà de jardins. No cal dir que l'obra està molt avançada i per la primavera vinent les idees d'En Pere Pujol, seran bronzo etern instal·lat en els seus llocs. Un sol poble, tres monuments d'En Pere Pujol.

Artà, cap de comarca, culte, civilitzat i ric... una sola escultureta del Pare Ginard, regalada per l'autor. On es fa la feina dels intel·lectuals que creuen dur Artà cap al benestar?

I la darrera: Per Sant Antoni, vint-i-dos personatges de la Rondalla d'En Pere desfilaran a la colcada de Ciutat.

SARASATE

En el sopar que el Consell Insular de Mallorca va organitzar per donar els premis i diplomes a personatges populars de Mallorca, es donaren tres estatuetses del nostre escultor en ferro. I una notícia agradable: per a la promoció de Mallorca ha estat en Joan convidat a crear una cultura representativa i a marxar amb l'expedició mallorquina a aquelles terres nòrdiques que tan bé coneix.

Enhorabona!

JOSEP BRU

Excés d'original, massa feina va fer que no ens ocupàssim con és de justícia de l'exposició que a «Sa Caixa» va celebrar el nostre artista Bru.

Perquè Bru és ja un artanenc més, i un artanenc dels qui prestigien el poble.

Tot fou un èxit. Aquest homo té una professionalitat tan acurada, i una personalitat tan singular que es reflecteix en les seves creacions tan del gust dels entesos.

Desitjam al nostre amic Bru una trajectòria tan encertada com sempre.

CARTA A SERAFI GUISCAFRE

Estimat amic:
Ses envejes sempre han estat la malaltia més grossa que pugui tenir la societat, i noltros no estam excents d'elles, sinó que volem lo que un altre té, sí lo que té entre mans és un èxit.

Ja estic fart i cansat de sentir i llegir tant per les tertúlies com per damunt la premsa, ses fantasies (diguem-ho així) que quan-

la teva persona van encaminades, més per mal que per bé. Amb una paraula, que volen «aquests entesos» que tu t'envaguis per sempre de les tasques —que tan be manejes— dins el Teatre Principal de Palma.

Tu, Serafi, has conseguit una altre vegada pujar des de «ses cendres» s'únic teatre digne d'una capital, que ja estava a punt de ser tomat per aprofitar el seu magnífic solar, per construir un altre gratecel, privantnos a tots de les representacions líriques i teatrals que baix de la teva direcció es duen a terme.

Tu Serafi, has tornat a reneixer amb molt d'esforç i amb t'ajuda del nostre Consell Insular, un Teatre, que ja se donava per perdut. Tu, Serafi, l'has remocat i has fet posible l'il·lusió que tots tenim posada damunt el teatre i a tot quant se pot representà damunt el seu escenari.

No amollis, Serafi, com deim en bon mallorquí. A aquets que parlen malament de tu, a aquets que s'enveja els menja i que els agradaria estar en el teu lloc, aguanta i demostra que el Teatre Principal de Ciutat, és un teatre per fer no solment sarsueles, sinó també «teatre» i teatre bo.

De Manacor et puc dir, Serafi, que tens tot el suport que et mereixes; ja veuràs les centes de firmes que se posen al teu favor, perquè siguis estant en el lloc que te correspon: el de Director del Teatre Principal de Ciutat.

Ho diu un que, com tu, sempre ha estat entre bastidors.

Una abraçada.

Alfons PUERTO

«Manacor comarcal» y «Perlas y Cuevas» apoyan a Serafi Guiscafrec al frente del Teatre Principal de Palma

El semanario MANACOR COMARCAL y la revista PERLAS Y CUEVAS, ante la campaña que actualmente se lleva a término cuestionando la actuación de SERAFI GUISCAFRE al frente del TEATRE PRINCIPAL de Palma, desean hacer público los siguientes puntos:

Primero.- Considerar el trabajo de Serafi Guiscafrec al frente del Teatre Principal de Palma, no solo correcto, sino brillante y aleccionador.

Segundo.- Considerar la campaña difamatoria de que es objeto Serafi Guiscafrec como producto de ajenos fracasos, al tiempo que sugerir respectuosamente se divulguen con todo detalle los balances económicos de todos los montajes teatrales del Principal.

Tercero.- Expresar nuestra clara solidaridad con Serafi Guiscafrec y reiterar nuestro deseo, nuestra ilusión y nuestro derecho de que siga al frente del Teatre Principal de Palma.

HIPICA

En el mes de Octubre la plantilla artanense se ha visto incrementada con una nueva Cuadra denominada BODY FACE CENTER, ubicada en la finca d'Es Pou d'Es Refal, de la que es propietario nuestro compañero y gran amigo Damián Ginard Amorós, dotada con las más modernas y sofisticadas instalaciones para el buen desarrollo de la misma.

Dicha Cuadra cuenta con productos tan importantes como son: **E. Marisol** (Echo - Marisol), **Jivaro** (Haricot des Groix - C. Unita), **Nostro V.X.** (Helios C.H. - Pat G.), **Pauma del Ram V** (Labrador de Thoury - Zarza Mora), y albergando también a **Joya Bois** (Echo du Vieux Bois - Unita) y a **Mel** (Uvalli - C. Unita). Todos ellos al cuidado de Antonio Sancho «En Toni Crespi» y l'amon Miquel Bó.

Con fruto de la misma y a los pocos días de su inauguración, concretamente el 17 de Octubre, hay que mencionar la participación de la yegua **E. Marisol** a la prueba especial **Kilómetro Lanzado**, que conducida magistralmente por su conductor habitual Damián, lograba con rotundo éxito un crono de 1'19'0.

Podemos recordar que a la misma prueba y en años anteriores lo han hecho otras dos figuras importantes de nuestro pueblo, tales son, **Unita d'es Pont**, que en el año 1979 en Son Pardo logró un crono de 1'19'8 y en 1980 a 1'20'0 en Manacor y a **Aronita P** «De Ses Terres» que en 1983, marcó el crono a 1'21'8 en Manacor y 1'19'3 en Palma.

Los trotones locales que han participado en las cuatro reuniones celebradas en el Hipódromo de Manacor durante el mes de Octubre suman un total de trece, que son los siguientes:

Morellet, Marta de Coursel, Jeremi, Joli Grandchamp, Higea, Edik, Jivaro, Junita, Bella Ley, Faquina, Joya Bois, E. Marisol y con un debut desde que es de su actual propietario Mateu Vicens de **Harisol** el día 10 de Octubre.

Logrando clasificarse de la siguiente manera:

Joya Bois, 2 primeros y 2 segundos. **E. Marisol**, 1 primero y 1 segundo. **Joli Grandchamp**, 1 primero. **Higea**, 2 segundos. **Faquina**, 1 segundo y **Jeremi**, 1 tercero.

A la hora de cerrar esta página tenemos noticia de la buena actuación por parte de nuestros caballos en la Diada de «Tots Sants», en Manacor, de la cual comentaremos en el próximo número.

TOMEU FEMENIAS SARD

ARTA 0 - CARDESSAR 2

ARTA: Arrom, Massanet, Genovart, Jerónimo, Julián, Ginard II, Tous, (Marce), Damián, Jordi, (Piris), Quique y Ginard I.

CARDESSAR: Seminario, Roig, Estelrich, Sancho, Soler, Munar, Barceló, (Nieto), Sureda, Nicolau, García, Rosselló, (Nebot).

ARBITRO: Sr. Pérez Díez, ayudado en las bandas por Molina y Gonzalo, la actuación del trío pasó inadvertida a pesar de sacar tarjetas, amarilla a Soler, Jordi y Julián, roja a Sureda y Piris esto no deslució su buen arbitraje.

COMENTARIO: De salida los dos equipos salen lanzados en busca del primer gol, el Artá, en vez de acosar a su rival, se encierra en su parcela y ha ver venir a su rival de turno, naturalmente, el Cardessar aprovechó esta táctica **por decir algo**, del Artá, y así, en el minuto 40 llegó el 0-1 Estelrich recibe un balón se interna y a la salida precipitada del meta local éste lo bate por alto, y así llegamos a la primera parte y sin que el Artá haya tirado una sola vez a la portería contraria.

En la segunda parte las cosas no variaron, los ataques del visitante no cejaban, por el contrario los de casa luchaban y hacían todo lo que podían pero el querer canalizar el juego de ataque siempre por el centro del terreno de juego, se encontraban con la muralla defensa del rival y aquí acababan todos los intentos locales, por contra en un contraataque Nicolau recibe un balón no se lo piensa dos veces y desde fuera del área grande tira un fuerte tiro que logra así el 0-2 para el Cardessar, era el minuto quince de la segunda parte a todo esto el Cardessar con un jugador menos por la expulsión de Soler. Repito que los jugadores del Artá, hicieron todo lo humanamente posible, no se les puede pedir más, pero sí puedo discrepar en cuanto a su dirección, puesto que el jugador local en su totalidad menos dos, la temporada pasada jugaban en la 3ª Regional y no tienen la experiencia de los equipos a los que se enfrenta, por lo que llegó a la conclusión de que «alguien» desde el banquillo los corrija y los resitúe por que el jugador se desmarca y después no sabe o no ve el medio de encontrar su sitio para así poder controlar mejor al rival de turno, tampoco les iría muy mal el jugar algo más por las bandas puesto que de sobras sabemos que es por donde más mal se le inflige al contrario.

Damián Ginard Amorós

E. MARISOL, conducida por Damián Ginard Amorós, durante la prueba Kilómetro Lanzado.

Quan teníem enllestida sa fitxa d'en Gaspar Rayó Torrens per a publicar ens arriba la notícia de la seva mort. Malgrat tot i amb molt de sentiment la publicarem com a darrer record envers la seva persona.

GASPAR RAYO TORRENS (Masset)

Nat el 20 de gener de 1892 a Artà, viudo de Micaela Palou, pare d'en Llorenç. Fou molt conegut al poble pel seu ofici de barber que exercia al carrer Major.

Artà

ANY III - N.º 24 - NOVEMBRE - DESEMBRE 1987

Redacció: JOAN ESCANELLAS LLINÀS
ARTURO POMAR THOMÀS
JOSÉ MISLATA CUELLAR

Col·laboradors: LAU
JOSEP MELIÀ
BONET DE SES PIPES
SANTIAGO PERELLÓ
MIQUEL BOTA TOTXÓ
BERNAT CIFRE
MIQUEL MOREY LLITERAS
ANTONIO GINARD CANTÓ
MATEU CUNILL
«BECO»

Administració:
RAFAEL SUREDA

Maquetatge i dibuix: ARPO
JOSEP FORTEZA HIDALGO
JOAN ESCANELLAS GENOVART
CATALINA JUAN BRUNET

Fotògraf: JULIO INFANTE NAVARRO
Repartidor: JOAN BUJOSA TOS

Coordinació: ARTURO POMAR THOMÀS
SERAFÍ GUISCAFRÉ GENOVART

IMPREMTA POLITÈCNICA
Troncoso, 3 - Tel. 71 26 60
07001 Palma de Mallorca
Dipòsit Legal P.M. 203-1983

Foto comentada

per S. G.

Avui tornam a dur a rotle un altre obrador o taller. Aquest era es de ses Sues, que estava a Sa Plaça Nova, més tard anomenada del Conqueridor, allà on hi havia Sa Central(o en es carrer de ca ses monges), i a on passaren a fer-s'hi es balls que primitivament es feien en es Trespolet.

Era un taller nombrós compost per minyones garrides, que són, d'esquerra a dreta, comencant per darrere:

Na Rosa Rata, casada amb Miquel Perdigó, bon ferrer de Can Xina i que se va establir a Ciutat. Na Bel Clapera, casada amb Miquel Massot, comerciant en metles i altres fruites. Na Magdalena Sua, que fou sa dona d'En Miquel Terres, xofer d'aquella camiona que s'aturava a berenar a s'hostal d'Algaida. Na Catalina Tous, sa dona de l'amo En Joan Colom, aquest home, que és un sac de coneixements i d'uns valors humans molt poc corrents. N'Àngela Morella que aguanta en Sebastià Morellet, que ja torna a sortir. És es qui més vegades hem tret en aquests comentaris. Na

Maria Clapera, fadrina, germana de Na Bel, i devora ella, N'Antònia Barbera, filla de l'amo En Colau Barber, belmontista i afeccionat al *bel canto*, geniut i bon al·lot. Na Margalida Garreta, casada amb En Francesc S'As d'Oro, mare de Ses Fusters, lo més garrut de la Vila, que no debades se li essemblen.

Una altre Magdalena Sua, casada per Sa Colònia, i amb un Toni Canai. Na Bàrbara Jana, casada amb En Pere Murtró, picapedrer.

Na Maria Sua, una de ses madones d'es taller. Na Catalina Garreta, casada amb l'amo En Jaume Manyà que recordam de casinera d'es Centre Social. Na Maria Manyana, cunyada de l'anterior, i N'Antònia Morelleta, menudona i eixerivida.

Pels voltants del 1926, any més any manco, les feien aquest «retrato», i avui surten a l'Artà com testimoni de la galania de les nostres dones que estaven a la ploma de tots els poetes d'antany. Algunes han mort. Una plegària per elles i salut i llargs anys de vida per a les qui queden.

En es segon hospital
el faran a Manacor;
per noltros, això és molt bo;
tenim lluny sa Capital;
ahorrarem més d'un jornal.
Que el comencin prest, idò.

Per no res a Son Dureta
mos 'viem de desplaçar;
tenint-lo a Manacor, ja
resoldrà sa papereta.
S'eixida és més curteta
i vius podrem arribar.

gloses il·lustrades

Qualcun ben atropellat
se moria pes camí,
i s'havia de seguir
amb so mort cap a Ciutat,
i ara això s'haurà acabat.
Manacor és prop d'aquí;
ja hi porem estar contents,
sa Comarca de Llevant;
és per noltros important,
quan venen aquests moments,
es remeis tenir avinents
i no haver de córrer tant.

Si mos pega un infart,
ram de gota o pulmonia,
no serà una agonia
es temor d'arribar tard,
i es metges, per altra part,
en tot podran fer més via.

A veure si el començau
i està fet ben aviat,
i amb metges de qualitat
es quiròfano muntau;
de lo milloret cercau
en bé de s'humanitat.

TONI BUTLER